



СИЛАБУС

навчальної дисципліни

СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА МОВА

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 (Історія та археологія)
Освітньо-професійна програма	Історія та археологія
Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	1 рік, I семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Дисципліна за вибором
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щовівторка 13.00–14.20 (106 кабінет, із можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Курс старослов'янської мови покликаний познайомити студентів-істориків з основами нашої давньої писемності та природою розвитку мови.

Мета – ознайомити студентів з основними принципами граматики старослов'янської мови, фонетико-фонологічними законами, що виокремили старослов'янську мову з індоєвропейської спільноти та оформили її граматичну систему, з процесами, що проходили у мові в Кирило-Методієвську епоху.

Завдання: ознайомити студентів з історією розвитку мови як системи знаків, з поняттями «прамова», «дерево мов», «мовна сім'я», «мовна гілка» тощо, висвітлити принципи основних фонетико-фонологічних процесів праслов'янської мови, розглянути історію формування нашої писемності, її еволюцію в 9-11 ст., розглянути найдавніші слов'янські писемні пам'ятки, навчитися їх читати та перекладати.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й

Курс старослов'янської мови посилює такі програмні результати навчання:

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	ЛК	ПЗ	СРС	ІНДЗ	Усього	ЛК	ПЗ	СРС	ІНДЗ
Змістовий модуль 1. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК МОВ										
Тема 1. Від прамови до мови	20	2		12						
Тема 2. Порівняльно-історичний метод у лінгвістиці	12			12						
Модуль 2. ПЕРІОД ПОЯВИ ПИСЕМНОСТІ										
Тема 3. Кирило та Мефодій та їх місія	12		2	10						
Тема 4. Мова старослов'янських писемних пам'яток	20		4	12						
Тема 5. Особливості перекладу писемних пам'яток Київської Русі	34	2	2	10	20					
Змістовий модуль 5. МОРФОЛОГІЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ССМ										
Тема 6. Особливості морфологічної системи	16	2	4	10						
Тема 7. Особливості синтаксичної системи.	16	2	4	10						

Завдання для самостійної роботи

1. Теорії виникнення мови.
2. Теорії про ностратичну прамову.
3. Теорії про індоєвропейську прамову, словник ІЄМ.
4. Праслов'янська мова в дослідженнях учених.
5. Виникнення писемності в слов'ян: розбіжності теорій.
6. Легенди та наукові факти про Кирила та Мефодія.
7. Пам'ятки старослов'янської писемності на кирилиці.
8. Пам'ятки старослов'янської писемності на глаголиці.
9. Зробити графічний аналіз пам'ятки 9 ст.
10. Зробити графічний аналіз пам'ятки 10 ст.

11. Зробити фонетичний аналіз пам'ятки 9 ст.
12. Зробити фонетичний аналіз пам'ятки 10 ст.
13. Зробити морфологічний аналіз пам'ятки 10 ст.

Тематика практичних занять

1. Кирило та Мефодій та їх місія (2 год.)
2. Мова старослов'янських писемних пам'яток (4 год.)
3. Особливості перекладу писемних пам'яток Київської Русі (2 год.)
4. Особливості морфологічної системи (4 год.)
5. Особливості синтаксичної системи (4 год.)

Рекомендовані джерела інформації:

ОСНОВНА:

1. Иванова Т.А. Старославянский язык. - М., 1997. – С. 5-10, 15-40.
2. Камчатнов А.М. Старославянский язык. – М., 1998.
3. Леута О.І. Старослов'янська мова. - К., 2001. – С. 8-10, 19-46.
4. Леута О.І., Гончаров В.І. Старослов'янська мова: збірник вправ і практичних завдань. – К., 2004. – С. 13, 148.
5. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології. – К., 2008. – С 26-31.
6. Майборода А.В. Старослов'янська мова. - К., 1975.
7. Русанівський В.М. Походження і розвиток східнослов'янських мов. К., 1980.
8. Хабургаев Г.А. Старославянский язык. - М., 1986.

ДОДАТКОВА:

Прасловістика

1. Адливанкин С.Ю. Краткий очерк истории праславянской фонетики. Пермь, 1973.
2. Бернштейн С.Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. Т.І. М., 1961. §10, 20-32, 38-47, 65; 2-е издание: Бернштейн С.Б. Сравнительная грамматика славянских языков. М.: МГУ, 2005.
3. Бернштейн С.Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков. Чередования. Именные основы. М., 1974. §1-24.
4. Бирнбаум Х. Праславянский язык. Достижения и проблемы в его реконструкции. М., 1987.

Кирило-мефодієвістика

5. Бернштейн С.Б. Константин-Философ и Мефодий. Начальные главы из истории славянской письменности. М., 1984.
6. Верещагин Е.М. Из истории возникновения первого литературного языка славян. Варьирование средств выражения в переводческой технике Кирилла и Мефодия. М., 1972.
7. Верещагин Е.М. История возникновения древнего общеславянского литературного языка: Переводческая деятельность Кирилла и Мефодия и их учеников. М., 1997.
8. Дурново Н.Н. Мысли и предположения о происхождении старославянского языка и славянских алфавитов // Byzantionoslavica. Т. I. 1929. (Переиздано: Дурново Н.Н. Избранные работы по истории русского языка. М., 2000. С. 566-612).

9. Иванова Т.А. О названиях славянских букв и о порядке их в алфавите. Вопросы языкознания. 1969, № 6.

Старословістика

10. Вайан А. Руководство по старославянскому языку. М., 1952. (Переиздано: М., 2002). § 15-47, 53-129, 138-173, 220-226, 245-252, 258.
11. Ван-Вейк Н. История старославянского языка. М., 1957. § 8-10, 14-15, 20, 22-24, 27-28, 38-65
12. Кузнецов П.С. Очерки по морфологии праславянского языка. М., 1961. Разделы «Именное склонение», «Глагол».
13. Мейе А. Общеславянский язык. М., 1951. (Переиздано: М., 2000). § 93-101, 252-298, 306-368, 436-492, 495-537, 551-564.
14. Ремнёва М.Л. Старославянский язык. 2-е изд. М., 2004. § 1-8, 29-48, 101-173.

Базові інформаційні ресурси:

15. <http://litopys.org.ua/>
16. <http://kodeks.uni-bamberg.de>
17. <http://www.slav.helsinki.fi/ccmh>
18. <http://community.livejournal.com/frontistesdiary>
19. <http://byzantinorossica.org.ru/paleoslavistics.html>
20. <http://www.stsl.ru/manuscripts/index.php>
21. <http://mns.udsu.ru>
22. <http://www.project.phil.pu.ru/scat>
23. <http://www.lrc-lib.ru>
24. <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4738>
25. <http://etymolog.ruslang.ru>
26. <http://www.ruslang.ru>
27. <http://www.ruslang.ru/agens.php?id=rjano>
28. <http://www.ruslang.ru>
29. <http://character.webzone.ru>
30. <http://www.hrono.ru/index.sema>